Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 16 ФЕВРАЛЬ, 1988 ШУ. ★ № 20 (7523). ★ Мах 3 кеп.

ТАХАН НОМЕРЕ:

2-гІа оагІув

«Халонаш нийсъеннаяле а» (Экономически реформа: хьалхара итогаш) Г. Галкин.

3-гІа оагІув

«Лоаман колхозе» (Дикача нахах) Хь. Галаев.

4-гІа оагІув

«Хьаькъала хьаст» Т. Хашагульгова.

Яхьа дневник

Лаьрхіар кхоачашду

Январь бетта итогаш йича гучадаьлар. Малгобекски района М. Горьке цІерагІча совхоза доярка шта юкъе яьржача социалистически яхьа Вельхнева Лиза йолга. Планах якха езар 120 килограмм йолаш, хІара кхоабача Іаттагара цо яьккхай 227 килограмм шура. Из дарца дикка тІехкхоачашдаьд шу дІадолалуш ше тІанийца социалистически декхараш а.

Къонача доярка баьккхача толама лоархІам хьахьокхаш да районе меттел, еррига ча республике а цІи хезача, хІанз цу боахаме болх беш болча Евдоева Лебеханали Коригова Банатели котъялар. ДІадахача шера кхоалагІа мара яцар из. Хьалха яр хІара беттача Іаттагара 5.025 килограмм шура яькхча дуккхача орденийн медалийн кавалер, нана - турпал Вельхнева Лебехан.

Укх шера январе а во дац цар хьокхамаш. План 120 килограмм йолаш, хІара Іаттагара царех хьалхарчо 190, шоллагІчо 188 килограмм шура яьккхай.

Совхоза шин ферма коллективашта юкъе а социалистически яхь яьржай. Укхаза хьалха я январа план 130 процент таргга кхоачашъяь № 2 йола ферма. Шура йоаккхаш санна дика къахьийгар цо хьайбашта дулх тІакхетийтача. Іаьсий хьалххедеча. Цига белгалбаьннача наьха цІераш йоахаш хилча, эггара хьалха хьоахабе беза бежа Іуй Байсагуров Къарамсолтеи Марзабеков Къамболати. Цар хьинаро аьттув беннаб цу фермерча дояркашта, царца Л. Вельхиева а йолаш, шийтталагІча пятилетка кхоалагІа шу тІехдика дІадоладе.

Деша дай бац

Назрановски района юртбоахама къахьегамхоша дош деннадар 23 февраль хьатІаккхачале 202 трактор тоаяь йистеяккха. ТІаккха фуд хьадаьр? Таханарча дийнахьа царех еррига а 170 трактор мара яц бІаьстан кхашкара балхаш дІадоладе кийча йолаш. КІеззига дикагІа латт гІулакх комбайнашца. Тоае лийрхІача 74 комбайнах 68 кийчон мугІаре дІаоттаяьй.

Къаьста во хьал да техникана ремонт еча «Назрановский» совхозе. Январь бетта мехмастерске тоае хьайоалаяьийс трактор хІанз а меттахьа ца йоалаш латташ я. Бахьан — цхьайола оатхалаш тоъац. Ледара леладу техникана ремонт елга Абадиев Мухьмад кертте латтача Наьсар-Кертерча отделенена чуйоагІача № 4 йолча бригада коллективо. Цу тайпара хьал сиха дикалгахьа хувца ца лой, тамаш я-кх бІаьстн хьатІаих а ь ч а ча укхазарча болхлой кертах каетта езаш ца хуле.

Дагадохийта лов царна КПСС Центральни Комитето дукха ха йоаццаш юртбоахама къахьегамхошка даьча кхайкарал тІа техника тоаяра къоастаяь ха хІанзле чакхъяьнналга, Сиха, хье ца луш, еррига таронаш оарцагІъяьха, кийчон мугІаре дІаоттае еза тоа ца еш йиса еррига техника.

Перестройке хьалхалаттараш

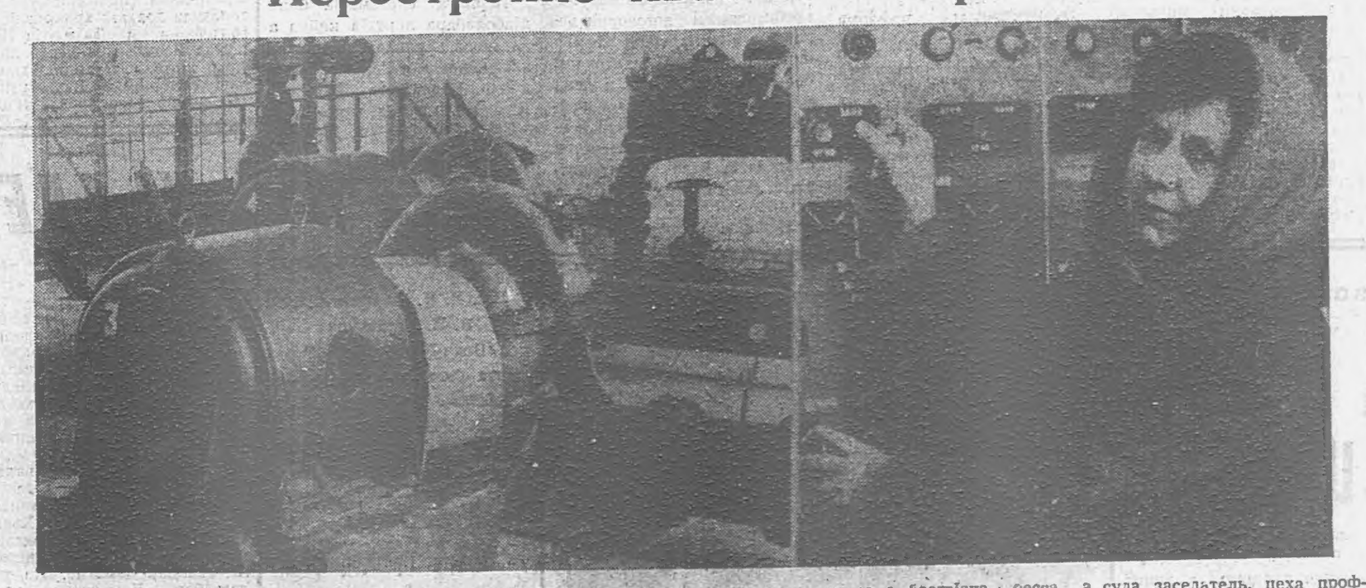

Дикача къахьегама толамашца чакхдаккхар дІадаха шу Вознесенски газ чакхйоахача завода коллективо. Товарни продукци арахецара шера план 32,9 процент тІехкхоачаш а еш, 47 эзар сома маьха пайда бир коллективо, 77,4 процент лакхъьлй къахьегама овсарле. ХІаьта из бахьан долаш хьабаь пайда 216 эзар сом да.

Керда шу доладелча денз Грозненски газ чакхйоахача заводах дІа а теха болх бе йолаеннай барттайна интернациональни коллективе, цун отделени а лоархІаш. Цягдеска йолаелча денз хьалхаьца къахьегама темпаш кхы лаьгІ ца йолийташ, денгара денга хьокхамаш эргадоахаш болх бу отделене коллективо карарча шера а. Из къаьгга хьахьокх чакхбаьнача январь бетта цунна карагІдийннараша. 15,4 процентага дІанхоачаш лаьгІдаьд газ чакхйоахараша продукци хьаярга дІадодаш дар. 132,2 процент кхоачашъяьй продукци йохкара бетта план. Из бахьан долаш хьахинна цІена пайда 467 эзар сома маьха ба. Дикка тІехкхоачашдаьд деррига кхыдола технико-экономически хьокхамаш а.

Уж башха-дика толамаш дахара газовикашта гІо даьд отделене коллективе шерра йоаржаяь социалистически яхь лелаяро, цун моральни а матеріальни а стимулех оИза а боагІача оесса а пайда нийбаро. Иштта кертерча цехий коллективашта юкъе хьалхле дІа ца хецаш къахьегаш хьайоагІа Преснякув Валерий Иванович керте латта товарно-сырьевой участкан Клочков Василий Васильевича кулгалду комбинированни установкаш яраш, хІаьта гІонна йолча цехашта юкъе белгалъяьннай Королев Анатолий Васильевич керте латта КИП-и А участоки Евлоева Султана Аьсета кулгалду заводской химически лабораторин.

Участкашта сменашта юкъе лоаттаяраш совгІа шерра шоашта юкъе а социалистически яхь йоаржаяьй отделене къахьегамхоша. Укхаза къаьстта белгалбаьннарех ба слесараш Батыжев Хашум, Шевченко Александр, операторашь Батыжев Альберт, Золотухин Валерий, машинисташ Селезнева Татьяна, Филиппова Наталья, кхьбараш.

Къахьегаме дика хьокхамаш гойта, социалистически яхье хьалха латта царна гІо ду дукхагІбараш общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хиларо. Иштта халкъа депутатий Малгобекски горсовета депутат я Филиппова Наталья, бригада Совета председатель ва цхьайтталагІча пятилетка а коммунистически къахьегама а ударник воккхагІвола оператор В. Золотухин, халкъа суда заседатель, цеха профорг, кагирхой хьехамча я Т. Селезнева, хІаьта Къахьегама Сийлен кхоалагІча степена кавалер, цхьайтталагІча пятилетка а коммунистически къахьегама а ударник, слесарь А. Шевченко хьаьнала кхоачашдеш ва цехкома председатела, завода партбюро члена бехтокхаме декхараш. ХІаьта цу тайпара вахара хьинаре позиции йола коммунисташ, комсомольцаш, производства ветеранаш кІезига бац, газ чакхйоахараша юкъе.

Барт болаш, деррига юкъара долаш, вІаши оагІув хьаллоацаш я коллектив, цудухьа ди денгара ме доала тоалуш, эргадувлаш доагІа цун гІулакхаш, алсамдувл шоай предприяте перестройка яра цар юкъехкхьаш дола дакъа. ХІаьта цу деррингне бІу болийт дІахо йодача хана а цар толамаш совдургхиларах, даим а уж шоай деша дай хургхиларах, хІана аьлча ханаца гІа боахаш, цо дІадехарашца шоай гІулакхаш нийсдеш къахьег газ чакхйоахараша.

Р. АУШЕВ.

СУРТАШ ТІА: 1) Ший боахама дика доал ду оборотни водоснабжене блока машиниста Т. Селезневас; 2) Къахьегама Сийлен III-ча степена орден ледаер, слесарь А. Шевченко.

Автора сурташ.

Собкора колонка

Саг хьаькъалах воаккхар

ГІайгІане цифраш: Дагестана, Къулбаседа - ХІирий, Черсий - Балкхарой, Нохч-ГІалгІай республикашка наркотикаш озараш, маха теха чуйоаттараш дуккха а бІаьш наьх ба. Царна юкъе кхувшбоагІараш, ондабаланза бараш а кІезига бац. Уж бІаьш—цун тІехье унзара хулача «дегІа тоам беча гІулакха» тІакхуврий духхьал офицальни таьрахь мара дац. ТІаккха мелб дІаязбанза бараш?

Цу унахцІена доацача гІулакхо керда-керда нах чуувз. Эрий тІабоала кІомал Дагестане наг-нагахьа мара нийс ца лой а, цхьан шера укхаза 111 наркоман тІакхийттав. Махачкалерча «Дружба» яхача кинотеатра йисте наьха киса чукхайдачара гучуваьлар шийтта шу даьнна Мамед. Милице дари дир цо: «Сона ахча эшар, аноша чутоха гІаьле эцар духьа». Гучадаьлар, кІаьнк наркотикага Іомаваьр ха яьнна зуламхо волга. Соахка Къулбаседа-ХІирийчен кхашкара кІомал лечкъабечара Дагестанера 22 саг лаьцар.

Мишта дІадерзаде гІерт гІулакх къоал даь болхачара гучабаьнна ХІирийченера нах? Орджоникидзерча Р. Рубоева йоахар ше бІаь грамм наркотик Воронежски областера нйцай. ХІаьта Г. Григорян ала хІама доацаш вИсар: ши гали кІомал нйца водачара соцавир из. ДІадахача шера еррига а дІалаьрхІача ХІирийчене 38 килограмм наркотически бийдал хьаяькхай.

Черсий - Балкхарой АССР чурча гІулакхий министра В. Бондаренкой доацца интервью:

— Хьайоалаертъя аз дукха ха йоаццаш нийс еина факташ. Чакхъьлннай Нальчике бахача медицински йиша С. Хауповайна, цунца Іеш волча В. Хаджумовна, хІаьта иштта цун вешийна А. Хаджумовна яь суд, уж дагтара аноша йохкаш хиннаб. Наркоманецара къовсам тайп - тайпарча наькъашца лелабу оаха. Нагахьа саг а хьалха кІомал лелабеш тхо долча 22 боахам хиннабале, хІанз уж 7 мара бисабац. ВІашагІъеллай лаьрхІа подразделени. Бакъда, новкъа дале а, наркоманаш кІезиглуш бац.

Къаьстта садуаш да НохчГІалгІайчене этта хьал. Укхаза ха яьннача наха юкъе дукхагІхиннна ІийнабаІ наркоманаш, дІадахача шера шозза дукхагІхиннаб ондабаланза бараш а Грознерча № 5 йолча школе наркотикаш озаш гучабаьннаб 7—8-ча классай дешархой. Цхьабакъда, школа директор М. Сиденко ший педагогически мундир лораяр духьа, «доацар берашта тІаттта гІерт уж, аьнна, милице болхлошта духьал къамаьл де кийчбир гучадаьннача берий дайноаной.

Наркоманес гизга маза хнйцаб бІарччача коллективашка. Масала, химико-технологически техникум, госуниверситет, мехкдаьлта институт, «Автоспецоборудование» яха завод. Цар кулгалхоша бокъонца лечкъабу наркоманаш, хьал дика да аьчча хетийта гІерт.

Цу даькъе чІоагІа во ювц Нохч - ГІалгІай республике Назрановски район. ПаргІатбаьнна лел укхаза «кІай дохьаж» дохкараш. Сарахьа а бус а городе Назране, Советская яхача улицагІо хьаькъалах толхаву моллагІйола хІама эца йиш я. Пудухьа укхаза тайп - тайпарча мотттташкара, духхьал НохчГІалгІай республикера хинна ца Іеш, эцархой гІогуллу. ХІаьта Назранера РОВДера порядок лораераш тІаГІоллара хьеж цу гІулакхага, хІаьта царех цхьабараш шоаш а наркопромысла мазаша дІалийцаб. Парте райкомон райисполкомон юстара а яьнна, районе этта хьал тІахьожам боацаш дитад.

Аз болх беш йола регион из унзара лазар лета я ала йиш йолаш я. Иньэ республике наркоманеца кІовсам лоаттабе безараш, во дІадаккха шоашта общественностэ новкъостал дац яхаш, кертех каетташ я. ГІа-буц миссел духха да дувцараши дергда яхараш, оттаеш я наркоманеца къовсам лоаттабара межрегиональни планаш стратегически программа. Чакхйоахаш я «Мак», «КІомал», яха а кхыйола а операцеш, автономни республикай парте обкомашкеч Министрий Советашкеч нохадлаш дІаух унзара информаци...

Цхьабакъда, хабараш дита а дита, вай хьаьддача, чІоагІача гІулакхашка ца довле, цу лазаро ший мазашца дІалувцарка керда а керда а нах. Иштта хеташ ба цу республикай правоохранительни органий, унахцІенон министерствай, Госагропромий болхлой. ХІаьта уж хьаьдда, чІоагІа а гІулакхаш малагІаш да хІанзарчоа цхьаннчена а хьаьдда ховш дац. Массане уйла е еза, дарбо лаха деза, аьнна хеташ ба уж.

ХІаьта сона хьалхашка латт дегабуам бе йиш йолча цІагІа а наркотически кеп оттаяь а йола ший йсІ медицински йиша Леночка гучаяьннача наьна хало тІашхьа а хиннар: фуд ца кхетте а біарташ: «Фуд хиннар? Аз чІоагІа дехар ду шуга, мичча бесса дий а новкъостал де сона...».

Анатолий ГРАЧЕВ.

Махачкала — Орджоникидзе — Нальчик — Грозный «Правда» — 15 февраля, 1988 ш.

КПСС ОБКОМЕ

12 феврале хиннача КПСС обкома заседане хьежар транспорт газови доагорга яккхара даькъе технически прогресс дІахо а дегІайоалаярца дувзаденнача дешага.

Белгалдаькхад, 1985—1987 шерашка республике газ чуйохийта шиъ компрессорни станцеш болх бе йолаялийтар, тІехьа тІайоагІача пятилеткашка кхы тІа хьалъе лерхІ уж. ТоІаяьн коачъяьн газ чуйотта хІанзара парк 800 совгІа йолча единицана лаьрхІа я.

Бакъда, цу лоархІамеча балха темпаш масштабаши парте а правительствас а дІадехарашка хьежжа яц. 200 таргга газобаллонни автомобиль коачача газаца болх беш яр шу долалуча юхьхье. Госагропроме, республикан потребсоюзе, «Чеченингушводстрой» гІишлош еча управлене кагийча боахамашка болх бара дІа-са йийкъа яр газобаллонни автомобилаш, кийчъяь яцар производственни, водительскин ремонтнин кадраш.

Цхьайолча автотранспортни предприятешта газа хьожаяьча лимитах во пайда нйцаб. Газобаллонни автомобилашта эша запасной оатхалаши аппаратурен лоаттаеча цІенхаштта кхоачамбоацараш да НГІАССР Госснабе, уж дукхагІа хилийтара инициатива йолаш яц министерствашн ведомствашн. Республике яц баллонаш технически кхы тІа тоаеш йола пункт, уж хувцара фонд хьаяра дош къоастадьдац.

КПСС обкома бюрос партийни, советски, боахама органаш дехкарийла яьй транспорт газови доагорга йоахилга сихдара, цу балха тІара кхоачамбоацараш дІадахара хиланза дарг мел доаца гІулакхаш де, цу балхах эггара лоархІамеи тІехьатетта йиш йоацен боахама декхар а лерхІаш.

ДІахо а социалистически законности правопорядоки чІоагІъяра, гражданий бокъонаш законагІа доагІа хьашташи чІоагІагІа лорадара Грозненски района партийни, советски, боахама органаша бу болх бийцар.

Белгалдаькхад, дуккхача юхьханцарча парторганизацеша, юртий Советаша цу лостамера практически болх вІаштІехьбаккханза хилар. Планаш кхоачаш ца еш, дика йоаца продукци арахецаш, припискаш еш, гражданий къахьегама, жилищни бокъонаш телхаеш моттигаш я. Бахача наха правови кхетам луча, социалистически законность леладара тІехьарча къовсаме лоархІаме кхоачамбоацараш да, йизза яц гласность. Мелбалийтаб паччахьалихени общественни рузкъана тІаккхувдара духьалара, кхыдола хІама яккхар духьа деча зуламашта духьалара къовсам. Халкъа рузкъа лечкъадераш ловргбоаца хьал оттадьдац. Маларна корта бохабара, наркоманена духьаларча къовсаме пайда боалаш хІама даьдац. Парте райкомо, райисполкомо мелдалийтад бокъонашлораяра общественни формированешта кулгалделга.

Социалистически законности правопорядоки дІахо а чІоагІъярах, гражданий бокъонаш законагІа доагІа хьашташи чІоагІагІа лорадарах бола КПСС ЦК соцам кхоачашбара дешай хьакъехьа парте Грозненски райкомо, райисполкомо, бокъонаш лораеча органаша беш бола болх кхоачамбоацаш лаьрхІар КПСС обкома бюрос. Парте райкома тІадиллад хІара къахьегача коллективе, нах бахача пункте социалистически законности правопорядоки лоаттаяра гІулакхашка бокъонца хьажа, из болх гласноста хьалашка, общественность шерра юкъе а озаш бе. Района вахара еррига сферашка советски законаш цІенхаштта леладергдола тайп - тайпара гІулакхаш де.

Парте горкомашта, райкомашта могадаьд КПСС ЦК социалистически законности правопорядоки чІоагІъяра дешай хьакъехьара соцамаш кхоачашдара чІоагІа тІахьожам лоаттабе, къахьегамхошта правовни кхетам балар хаддаиза теркаме лоаттаде, кулгалду кадраш специалисташи правовни кийчбара дикагІа йоакхо е.

Парте обкома бюрос республика бокъонаш лораю органаш дехкарийла яьй шоаш кулгалдеча учрежденей болх эргабаькхха тоабе, шоай декхар гІалат ца доалийташ кхоачашделга кадрашкара дукхагІа хьадеха, профессиональни дикагІа кийчъе. Министерстваштен ведомстваштен тІадиллад паччахьалкхени договорни дисциплина, къахьегама законодательство, социалистически рузкъа лорадарах, припискаш ярца, брак йолаш продукци арахецарца боахама доал ца дарцеи рузкъа доадарцеи лоаттабеча къовсамах дола законаш леладара даькъера кулгалхой бехктокхам хадданза лакхбе.

Предприятей, организацей, учрежденей подсобни боахамаш дІахо а дегІадоаладарца дувзаденна долча дешага хьежаб.

Белгалдаькхад, республике 8 эзар гектар таргга лаьрта дола 104 подсобни юрта боахам хьабаь а болх беш а хилар. ХІара шера цу боахамашкара болхлоштеи гІулакхерча нахан дукха дулх, шура, чкъаьрий, бацадаараш, модз лоаттаду. Из да паччахьалкхен рыночни фондана тІакхета хІама, бакъда, из гаьнна кхоачамболаш дац кхачан продукташца къахьегамхой хьашташ кхоачашдара.

Республике кІезига хьахул подсобни боахамаш, долаш дараш ма доаггІара дагІадагІац. Дукха да цу боахамашка продукци яккхарга дІадодар. Бизза пайда эцаш нокхарий, коа тІара оалхазараш, кроликаш, нутреш лелаяра таронех. Подсобни боахамаш дахкара е товариществай бешамаш яра лаьрта къоастадара къахьегача коллективаша ду дехараш кхоачаш ца деш йІаьхха ха йоаккхаш моттигаш я.

НГІАССР Министрий Совето, Госагропромо, министестваша, ведомстваша, парте горкомаша, райкомаша чІоаттІа теркам тІабахийта боагІа предприятей, организацей, учрежденей подсобни боахамаш дегІадоаладара, цу даькъе нийслу кхоачамбоацараш дІадахара. Подсобни боахамаш дехка деза къахьегалургдола баха нах бе болх боацаш мукъаболча юрташкарча районашка. Цу боахамий коллективашта чІоагІагІа партийни влияни е еза, уж квалифицированни кулгалхойн специалистийн кадрашца чІоагІдара йоакхо е еза, социальни хьакъехьара дехкараш кхоачашде деза.

Массови информаце средташа хьинаре гучаяха еза подсобни боахамий проблемаши таронаш, кІоаргагІа даьдуьца деза цар балхах, дикагІа хьахьокха беза хьалха латтача коллективай болх.

Парте обкома VIII пленуме даь къамаьл укх шера 28 январе «Грозненский рабочий» яхача республикански газето толхадарах дийцар. Белгалдаькхад, белггала аьлча, кулгалдеча цхьаболча болхлой хьакъехьа цхьан къамаьла тІа критически замечанеш яь хилар, бакъда, уж чакх ца йоалийташ газетни отчета тІара дІаяьха хилар.

Бюрос теркаме нйцар гІалат далийтача воккхагІволча корреспондента, КПСС члена М. К. Мурадовна партийни бехк а беш, «Грозненский рабочий» газета редакце юхьханцарча парторганизаце собране баь соцам. Газета редактора заместителга Л. А. Сергиенкога цІенхаштта дІахайтар пленума материалаш арайоахача хана цо тІахьожам ца лоаттабарахи араяха уж кийчъеш доагІар кІезига хьадехарахи из бехке йолга.

Бюро заседане чІоагІийр парте обкомеи НГІАССР Министрий Советеи творчески союзий болх тоабара хьакъехьарча гІулакхий план, кхыдолча дешашка а хьежар.

Нов. О. В. Чепановна
Нохч - ГІалгІай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума Сийлен
грамота яларах дола

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дуккхача шерашка беркате Іилма-тохкама болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъалацарахи Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла филологически Іилмай кандидата Чапанов Висангире Оренакъа—Нохч - ГІалгІай историе, социологе, филологе института метта сектора заведующена.

Нохч - ГІалгІай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 10 февраль.

●

Нн. С. З. Дубовойна,
Г. Г. Черемисина
Нохч-ГІалгІай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума Сийлен
грамота яларах дола

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дуккхача шерашка беркате юрта боахаме болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъалацарахи Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла ветеринарни Іилмай кандидата Дубовой Сергей Захаровича — Іилма-тохкама ветеринарни станце лабораторе воккхагІволча Іилман болхлочоа, ветеринарни Іилмай кандидата Черемисин Григорий Григорьевича — Іилма-тохкама ветеринарни станце брученезен лабораторе заведующена.

Нохч - ГІалгІай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 10 февраль.

●

Нов. А. А. Цакаевна
Лакхехьарча Совета
Президиума Сийлен
грамота яларах дола

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Советски органашка дуккхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъалацарахи Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Цакаев Адвахид Абдулхамидовича — Гудермесски горисполкома председатела заместителе.

Нохч - ГІалгІай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 10 февраль.

Экономически реформа: хьалхара итогаш

ХАЛОНАШ НИЙСЪЕННАЯЛЕ А

Укх шера цхьоалагІча январе денз ше-шийна финансировани ярен йиззача хозрасчетеи системагІа болх беш я тха коллектив. Цунца дувзаденна де дезаш дукха хІамаш, къоастае езаш проблемаш хилар. Керттердар — консервщикаш, инженерно-технически болхлой доалдара цу кердача системагІа дІакхетабар. Цул совгІа, боккха лоархІам болаш дар хІаман хьурмат дар, хьаеча продукцега дІадодар ма могга кІезигдар, предприятена хула доходаш, пайда дукхагІа хургбола наькъаш лахар, учет тоаяр, оборудованега боаггІача боарамагІа болх байтар балха ханах бизза пайда ийбар.

Уж дешаш къоастадара, оарцагІбаьлар тха кулгалхой, специалисташ. Самофинансированен йиззача хозрасчетеи дешаш дувцаш массехк партийни собрани, производственни совещани хилар. Цу гІулакха хетаяь экономически дешара занятеш а йир. Уж мероприятеш чакхъяхарах доккха беркат даьлар тхона. Дай санна, предприятена эшарг мел дола хІама лораде а хьурмат де а доладелар тхо. Керда яр дІа а оттаяь, предприяте баланса тІера дІаяьккхар аьшкана лакировка ю къаьна лини. Шийна ца эшаш йола къаьна оборудовани завода коллективо ехкар художественни промыслай производственни объединене, Октябрьскии Гикаловскии консервни заводий коллективашка. Цунах тхона хьахилар 70 эзар совгІа сом. Нагахь санна из керда система юкъеенаецаре тахан а тІехьа из оборудовани тха предприяте баланса тІера дІа ца йоаккхаш латтаргІолаш яр. Со ала гІертар да тхо доалде Іомалуш доагІа аьнна.

Тха цехашка болх беш я ІинЪ коммунистически къахьегама школа. Цар шоай балха стиль а эргаяьккха хийцай. Цар болхлой Іомабу предприяте экономика лард чІоагІъе, кІоаргагІа йовзийт самофинансированен йиззача хозрасчетеи керда система, цо предприятена а паччахьалкхенна а луш бола пайда. Цу школашка дукхагІа дувца доладаьд производственни, кхом барен хьурмат дареи дешаш.

Укх шера цхьоалагІча январага кхачалехьа заводерча берригача болхлошта, инженерно - технически болхлошта, гІулакхерча наха аттестаци елга чакхдаьккхар оаха. Кхычахьа къахьега ваха йиш йолаш мукъавалийтар 26 саг, царех шийтта инженерно-технически болхлои гІулакхера саги. Тхоаи низ дІакхоачачох кхыча участкашка уж балха тІа дІа а нийсбир. Цу гІулакха раьза бола цхьабараш предприяте къахьега сецар, вожаш дІабахар.

Уж мероприятеш чакх а йоахаш, самофинансированен йиззача хозрасчетан оаха леттІа кийчо яьлле а, производственни хьокхамашка диллача во лард яр оаха цу гІулакха елла хиннар. Тхоаи потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш оаха кхоачаш ца дарах дІадахача шера тха смежникашка дІа ца кхоачаш йисар цхьа миллион сома маьха продукци.

Экономически реформа хьалашка цхьаккха дича а ла мегаргдоацаш гІулакхаш нийслу завода коллектива балха тІа тха бехкагІа а доацаш. Соахка оаха договораш йир республикерча колхозащцен совхозащцен тхона яша йохка, компоташ, кхыйола продукци хьае эшаргдола бацадаараши сомн лоаттабергболаш. Цхьабакъда, эггара хьалха хьаьнна нарсаш тхога хьа ца кхачийтарах, уж яша йохка йиш йолаш хиланзар тхо. ТІаккха йокъал а этта юртбоахамера нарсаш яйра. Цунца дувзаденна тхоаи потребителащцара договораш тха а вІаштІехьдаланзар кхоачашъе. Из бахьан долаш тха гІод такха дийзар тхоаи смежникашта, тха бехкагІа из нийсденна доаццашехьа а. ХІаьта тхона бийдал лоаттаеш йолча колхозийн совхозийн, цар кулгалхойн цхьаккха тайпа бехк ца беш, хих боалаш хи тІадам ца кхийттача санна цІен а бенна дІабахар, е тхона гІод а такханзар цар. Со ала гІертар да, поставщикашен потребителашен договорни декхараш кхоачашдара даькъе шоашта тІалатта бехктокхам бокхха хилар кхета а деш, дисциплина чІоагІъе еза, аьнна. Из ца дича самофинансированен йиззача хозрасчетеи системагІа бола болх леттІа а боггІача боарамагІа а дІагІоргбац.

Кердача экономически реформа хьалашка болх баь хьалхара бутт чакхбаьннаб. Фуд карагІдаьннар? Продукци маьхалъяккхара плани поставкаш яра договорни декхараши толаме кхоачашдаьд. Соахка январь бетта хинначул 11,4 процент дукхагІа а хулийташ, январь бетта заданел совгІа арахийцай 360 эзар условни банка консерваш, 30 эзар условни банка сомий сокаш, кхыйола продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра бетта план 107,1 процент кхоачаш а яь, соахка цу хана хинначул 2,9 процент лакхъяьй из. Духхьал къахьегама овсарле лакхъяра чотагІа хьаяьй планал совгІа ара мел хийца товарни продукци. Паччахьалкхен план толаме кхоачаш а еш, 55 эзар сом пайда баьб предприяте коллективо. Ший производственни хьокхамаш денгара денга дикагІа хулийташ къахьег цо укх февраль бетта а.

Кердача системагІа болх дІаболабара леттІа кийчо а яь, шоай декхараш дизза кхоачашдеш я Мусаев Іабдулла, Недвижаев Виктор, Евлоев Мухьмад керте латтача цехий, кхычар коллективаш.

Г. ГАЛКИН,
Грозненски консервни завода партбюро а къахьегама коллектива совета а член.

«Силуэт» яхача Нохч-ГІалгІай производственни объединене хадданза социалистически яхье хьалха а латташ, башха-дика производственни толамаш доахаш хиларца белгалъяьнна я Тарасова Надежда Васильевна керте латтача хІамаш тегарий цхьоалагІча бригада коллектив. Ше хьаеш йола продукци дика мара а ца хулийташ, хІара сменагІа цаІи ахи норма кхоачашъю цо. Цун керттердар да бригадира гиий декхараш массаза а цІена кхоачаш а деш, доаггІаш дар коллективерча болхлошкара хьадехар, шиий бригада къахьегами болхлошта юкъера социалистически яхьи цо кхетамца вІаштІехьяккхар.

Башха-дика кулгалхои общественницен хиларал совгІа, цо доккха дакъа лоац юкъарча балха тІа. Профсоюза цехкома декхараш цІена кхоачашдеш хьайоагІа из дукккача хана денз.

СУРТА ТІА: бригадир Н. Тарасова.

И. ПЛИЕВА сурт.

Партийни вахар

НИЙСАДАР ХЬАЛЛОАЦАШ...

Цехаш, участкаш, къаьстъаьста болхлой юкъе а озаш, социалистически яхьа дика система дІачІоагІъеннай тха заводе. Массехк шу да профсоюзни комитета партбюро член йола Кудинова Антонина Владимировна керте латта. Цунга гІолла, а иштта профкома чубоагІача кхыча коммунисташка гІолла а социалистически яхьа лостам телалга вІаштІехьдоах коллективе.

Нагахь санна хозрасчет, ше-шийна финансировани елга юкъедоаладалехьа социалистически яхьа итогаш еча производственни технологически дисциплина толхарах мара бехк беш хиннабеце, хІанз кхыча тайпара да гІулакх. Иштта, укх деношка партбюро баьхкар болхлой. Цар дийхар смена начальника бехк бар. Цунца дувваденна баьча тохкамо гучадаьккхар смена начальника бехкагІа социалистически яхьа итогаш ханнахьа ца яьлга. ХІаьта сменана из бахьанце яхьа призовой мотт-тиг ца хьожаеш йисар, премех а яьлар.

— Бехке волчунгара доагІар хьадеха, оаха дика къа ма хьийгадарий, — йоахар болхлоша.

Укх тайпара хІама а нийсделар дукха ха йоаццаш. Нахаца дага а ца воалаш, хІаране къахьегама юкъе дихьача даькъах йоагІа преми дІа-хьа йийкъа хиннаяр бригадира Г. Норева. Цо кулгалдеш йолча коллективо хьадийхар Норевна бехк белга. Болхлой лоІам кхоачаш а беш, Норевна преми ца луш соцайир. Вайна гуш долчча тайпара, паччахьалкхен предприятех (объединенех) дола СССР Закон арадаьлча гІоне коллективана хьалхашка бехктокхаме ва цун хІара член: болхло а кулгалхо а.

Социалистически яхьа итогех доагІар дизза хьэцар духьа дисциплина толхаяьр мара бехк беш хиннабеце, хІанз кхыча тайпара латт из гІулакх: коллективо цхьаккха дича а ловргвац дисциплина телхаер. Смена списка-на юкъе язвергвац прогульщик, корта бохабу малар менначох къахетам бергбац. ХІанз къаьстта терко ю къахьегараш кІезигагІа а болаш, хІаьта алапи доккхагІа хилийтара. Нагахьа санна хьалхагІа тарифни ставкагІа доагІачох 50 процент мара алапи тІатохаш хиннадеце, хІанз болхлой боагІачул кІезигагІа бале а, хьадаьчунга хьежжа 100 процент тарифни ставка болхлошта яла бокъо я.

Цу дешо хьинар айду наьха. Цхьабакъда, укх тайпара моттиг нийсъяла а тарлу: цхьайолча хана алапи тІатохар хьадехаш хул болх бизза баьбеце а. Цу хьакъехьа масал доаладир бригадира Н. Федорова: складерча доми гази чуузаш йолча установкаш тІа болх бераш кхалнах ба. Нагахьа аварийни хьал а этта цига новкъостал де саг вахийта везаш моттиг нийслора. Кхыча участка балха тІера а ваькхе вохийтар из. Цу тайпара гІулакх массехказза нийсделар. Цигга кхъхьегама коэффициентах доагІа ахча дІа-хьа нийсдеча хана духхьал установке массаза а кхъхьегаш болчарна мара цунах алапи дагІац, яхараш нийсбелар.

ХІаьта уж нийса бацар: новкъостала ихачарна а доагІар ахча.

Заводе традици а хинна дІаэттад хІара бетта социалистически яхьа итогаш еча хана кулгалхой, керттера специалисташ коллективаца вІашагІбетталулга. Дуккха проблемни дешаш хул укхаза къестаде дезаш.

Къаьстта дукха предложенеш хул социалистически яхь вІаштІехьйоаккхача. Масала, керда формаш юкъеЙоалаярца, царех леттІа пайда эцара дукхагІа терко е баьннаб.

— Сов дукха социалистически яхьа формаш хилча дика а дий-хьогІ, — аьлар цкъа семинарски группа пропагандиста В. Кудина, — граждански оборонаца, производства культураца, рационализаторски балхаца ювзаенна дукха я-кх яхьа формаш. Цхьайолча хана моттигаш нийслу цхьан хьокхамах коллективага барт бетташ, вокхох — цунна баркал яхаш а совгІаташ а тел. ЦІаккха а дицде йиш яц цхьан саго социалистически яхье шин-кхаь формах мара пайда эца вІаштІехьдаргдоацалга.

Нийса йоахар В. Кудина. Контрольно - бустама приборий цехе (цо кулгалду цунна) нийсденнадар керттерча хьокхамех тІехьхьара моттиг йоаккхаш. ХІаьта массехк ди даьлча рационализаторски болх дика вІаштІехьбаккхарах хьалхара моттиг яккхарца уж даькъала бийцар.

Партийни бюро сатем боабеш я завода дукхача коллективаша лелаю социалистически яхь заочно хилар, вешта аьлча, шоайла уж вІашагІа ца бетталуш, дикагІдар дІа-хьа ца эцаш, нийслу кхоачамбоацараш дІадахара наькъаш цар ца лехаш хилар. Из дош а бокъалгахьа даккха дезаш да.

Партбюро, профкомо хаддаиза йоакхо ю социалистически яхье котбаьннараш материально белгалбахара. Масала, 1987 шера болхлошта материальни поощрени яра фонд 315 эзар сом хилар.

Ер шу Карабулакерча химреагентий завода коллективна къаьстта хала хургда. ХІана аьлча, 1987 шера производственни декхарех завод ца лоархІаяро Іоткъам бир. Коллективана тІера бехктокхам дІа а ца боаккхаш, ала деза производственни задани кхоачаш ца яра долча объективни бахьанех. Царех керттера долчарех да йиллача хана керда цех хьалъяь ца яккхар. Из бахьанце духхьал 1987 шера хьалхарча ах шера заводо текха гІод 150 эзар сом хилар. ХІаьта тІадиса декхар дІадаккхара планал совгІа укх шера арахеца еза 1,5 эзар тонн химреагенташ.

Социалистически яхь вІаштІехьйоаккхача шийтайпара халонаш яц аьлча, нийса хургдацар. Дуккха да продукци арахецача а хІанз а къоастаде деза дешаш, иштта дукха да уж социалистически яхь вІаштІехьйоаккхача а. Цхьабакъда, цох тхо кхераш дац. ХІана аьлча, перестройка еча оаха дІадоладаьр нийса долга кхетаду оаха.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химреагентий завода партбюро секретарь.

ДОАГІАР—ЭГГАРА ХЬАЛХА ШИЙГАРА

Наха, де а доагІаш, спй деш, царна геттара дукхавезаш саг ва Малгобекски бурув тохара балхий управленна чуйоагІача производственни Іалашо яра база коллективе технологически оборудованена ремонт еш вола слесарь Дзейтов Джамалдий Мухьмад.

Ший балха гІорваьнна говзанча волча до дика караерзаяьй ший специальность, хІаьта ший опыт дог раьза а долаш дІайовзийт Мухьмада шийца цхьана къахьегача новкъосташта, данм нах хул цунна гонахьа, царех дукхагІбараш кагирхой а болаш. ХІаранега ала дІайха дош, де дика хьехар кораду производства ветерана, цхьа саг дІавахийташ шийгара доагІа новкъостал ца деш.

Инстхилар безамс, аьсала оамал йолаш саг ва М. Дзейтов, бакъда, цІенхаштта хьадех хІаранегара. доагІар. Шийна а ший новкъосташта а, производство дегІаахара къувлаш мел дар дувца увттаду цо управлене парткома заседанешка, парте Малгобекски горкома пленумашка. ХІаьта ше горсовета депутат хиларга хьежжа, деррига ший хьинар оарцагІдаькхад ший харжархоша даь наказаш кхоачашдара. Иштта, цун хьинарца городе тоаяьй В. И. Лепина цІерагІа йола улица. ХІаьта наха из массехказлагІа горсовета депутаталла хержав. Цох чІоагІа бІу болаш хилара тешал да из.

Цул совгІа, белгалдаккха деза Мухьмада цхьаькха цхьа общественни декхар кхоачашдеш хилар а. Из ва халкъа тІахьожама группа член. Каст-каста ю управлене рейдаш, хІаьта хьагучадаьнна кхоачамбоацараш дІадаххалца сатец цун, уж дІадахара дола хьадда наькъаш хьех цо. Дукха да предприяте цун хьинарца къоастадаь дешаш.

Коммунист, халкъа депутат, кагирхой хьехамча ше хиларга хьежжа, производства ветерана деррригнех дог лаз, саго, моллагІча гІулакха тІа из вале а, ший декхараш талмастта кхоачашделга лац цо, гуччахьа дувц царех. ХІаьта эггара дикагІа йола цун оамал — доагІаш дар эггара хьалха шийгара хьадехаш из хилар, цудухьа лакха да коллективера цун сий а. М. Дзейтова хьаьнала гІулакхаш белгалдоахаш цунна деннад доккхий паччахьаьхкен совгІаташ, ахчаш премеш, дуккхаза баркал яьхад, цун сурт хьалтеха доал Сийлен улга тІа.

СУРТА ТІА: Малгобекски УБР слесарь, горсовета депутат М. Дзейтов.

Р. АУШЕВА сурт.

Н.п. В. И. Василенкова, В. И. Потапова «Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама заслуженни болхло» яха сийлен цІи ларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дуккхача шерашка а беркате а юрта боахаме авиационно - химически балхаш деча къахьегарах, балха тІехь лакха производственни хьокхамаш дахарах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах «Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама заслуженни болхло» яха сийлен цІи лойла:

Василенко Владимир Ивановича — Грозненски авиаотряда авиационно - химически балхаш дара цеха бригадира - авиатехника.

Потапов Василий Ивановича — Грозненски авиаотряда авиатехнически база бригадира-авиатехника.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 ш. 11 февраль.

ХЬАДЕЧОХ ДОГ ЛАЗАШ

Массехк шу хьалха тІехьабусача боахамех яр «Наурский» совхоз. Цун керттера лостам комсаш кхеелга бар. ХІаьта уж цхьадолча шера дика ца хьувкъаш нийслора. Дукха дар комсаш хьалкхеярга дІадодар, кІезига дар чуэцар. Цунга хьежжа мара дацар болхлой алпи а. Из бахьанце кадраш дукха хувцалора...

ХІанзчул кхо шу хьалха совхоза кулгалхошца дага а бьнна, лаьрхІар 190 гектара тІа люцерна дІае. Хьалхарча шера хІара гектара тІара 1,8 центнер люцерн ги чуийцар боахаме. Из толам бар. Бакъда, совхоза кулгалхой, специалисташ цу хьокхамах тоъам бе лаьрхІа бацар. Цар кхетадир агротехнически бокъонаша дІадеххача тайпара Іунал дича кхы а боккхагІа хьувкъам чуэца йиш йолга.

ШоллагІча шера лаьрххІа из культура хьалкхеэ бригада вІашагІъеллар. Цунна кулгалде оттавир опыт йола механизатор, коммунист П. Веденеев. ЦІаьхха дагадеха хІама дацар Петр Николаевич люцерна кхеергІолча бригадана керте оттавелга. Укх совхозе балха вале, кхыча боахаме из кхееча бригадана керте лаьтта вар из.

— Веденеев тха дикагІа болча коммунистех лоархІаш ва, — яхаш дувц совхоза парткома секретара Кушаев Рамзана. — Коммунисташа шийна тІадилла моллагІа гІулакх бехктокхамца кхоачашдеш хьавоагІа из.

Бригадни хьисапе болх вІаштІехьбаькхха къахьегаш яр 1986 шера Петр Николаевич керте этта бригада. ХІара гектара тІара 2,35 центнер люцерна ги чуийцар бригадо. Из дика хьокхам бар!

— Къахьегарга хьежжа дар бригадерча нахага кхаьча рузкъа а, — яхаш дувц совхоза директора Петренко Геннадий Ефимовича: Хьувкъам чуийца баьннаЧул тІехьагІа хІаране (алапел совгІа) 5—6 эзар сом премии йицар. Цхьабакъда, цхьан бригадана атта дацар чІоагІа доал эшаш йола из культура 190 гектар тІа хьалкхее.

Цудухьа кхы а ши бригада вІашагІъеллар 1987 шера. Уж шоайла яхье яьлар дукхагІа хьувкъам чуэцара. Дог хьесташ яр итогаш. ХІара гектара тІара 4 центнер гаргга люцерна ги! Массарел а лакхагІа хьокхамаш дар Веденеева бригаде. Цудухьа цунна аргІа йоацаш «Жигули» яха автомашина хьожайир. Цул совгІа, хІаране 10—11 эзар сом премии йицар. ХІаьта совхоза соахка хинна цІена пайда 1 миллиони 770 эзари сом ба.

— ХІанз-м нах дІабувлалга фуд а хац тхона — йоах Г. Кушаева. — Кхыча балхашкара хьа бувлаш, люцерна кхееча бахийтар дехаш заявленеш тел наха.

Шовзткъеи вийтта коммунист чувоагІа совхоза парторгаизацена. ХІара участкана тІачІоагІбаьб уж. Боахам хозрасчетага, ше-шийна финансировани ярга баьннаб, укх шера денз. Цудухьа боккхача лоархІаме да люцерна ги кхедара йола интенсивни технологи балах юкъейоалаяр. Из гІулакх дика вІаштІехьдаькхал коммунист Авдуев Рамзан керте латтача шоллагІча отделене.

Укх шера тІабенача пайда таро хилийтар совхоза культура ЦІенна реконструкци е, цига спортивни зал, нек ду бассейн хьае. Цига хургья совхоза тІемеи къахьегамен музей. Хьалдергда наха чубаха цІенош.

Дика вІаштІехьдаькхад парткомо пропагандистски говзал лакхъяра дош а. ХІаьта къахьегаме кхы а докхкагІа толамаш дахара из гІулакх мел лоархІаме да дувцилга эшаш дац. Совхозе вІашагІъелла я цу даькъе лаьрххІа политически просвещене кабинет. Цунна кулгалдеш ва партеи къахьегамен ветеран Переляков Борис Иванович. Кабинет хІара дийнахьа болх беш я. Пропагандисташта занятешка кийчлуш эша литература хьахаржа новкъостал ду Борис Ивановича. Цо гойтара пособех, диафильмех пайда мишта эца беза хьех. Совхоза къахьегама вахарца ювзаеша я еррига а материналаш.

Политически просвещене кабинет йилларца партийни комитето марксистско-ленински образоване формаш методаши эргаьлха тоаяра, дешара чулоацам кІоартбаран вахарцара совхоза коллектива декхарашцара цун бувзам шербареи болх хьинарегІа дІаболабелар.

Производства эффективность лакхъяра тІаерзаяь хаьдда предложенеш тела баьлар совхоза къахьегамхой пропагандистски говзал лакхъяра дешар дІахьоча: Иштта хьаддача экономика дешархоша шоай кулгалхочунца А. Пищеревца 4 отделене хьакхарч кхоабача комплексе вІаштІехьъяьхар Іан замалахьа 78 тонн дизельни доагор кходе таро хулийта теплогенератораш. Из бахьанце хьахинна цІена пайда 3,5 эзар сом ба.

Марксистско - ленински школа ладувгІараша механизаторааша И. Мироненкоси В. Сакноси комсаш хьалъехкара чІоагІа эшаш йола дарегІа тІІийрг хьаеш йола станок вІашагІъеллар. Цо вІаштІехьдалийтар 32 эзар сом кходе.

Цу дерригнеша таро хулийт совхоза экономика лакхъе, хьалхашка латта декхараш диззагІа кхоачашде.

А. Г. УГУРЧИЕВ.

Вай лоалахой болча

ЯХЬО ЧІОАГІДУ ДОТТАГІАЛ

Нохч - ГІалгІай АССР Назрановски районо, цун промышленни юртбоахамен предприятеша, организацеша социалистически яхь лелаю лоалаха уллача Къулбаседа ХІирий АССР Пригородни районаца, шоаш санна йолча предприятей, организацей, боахамий къахьегама коллективашца. ХІанз хьатІакхьачай дІадахача шера итогаш ю, кердача шера договораш чІоагІду ха. Укх бетта вІашагІкхета лерхІаш ба дукхача хана денз шоайла социалистически яхь лелаеш хьабоагІача Назрановски Пригородни механизированни хьуна боахамий викалаш. Бакъдар аьлча, хІанз а хьалха да къахьегама къовсаме царех котваьннар малагІа ва ала. ДІадахача шера, Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дизара накъаболхаш шоашта карагІа мел даьннар, цхьана вІашагІа а кхийтта дистача, лаьрхІача ховрга из. Цхьабакъда, цаІ-м да хьалххе а тешшаме ала йиш йолаш, хьинаре къахьийгад цу шинна а боахамий коллективашца.

Чакхдаьннача шера, дикалгахьа хувцамаш хиннад социальни, культурни сферашка, кхы а чІоагІденнад царна юкъера доттагІлен бувзамаш. Перестройка наькъагІа, дегІаухалга сихдара наькъагІа гІа баха йолаеннай уж коллективаш.

Иззача хозрасчета, самофинансироване хьалашка болх беш дІадоладаьд керда шу пригородненцашца. Из дара дика лард еллай цар. ШийтталагІча пятилетка шин шера план ханал ялх ди хьалха кхоачашъьяьй. Боахама пхе цехе карадерзадаьд мебель ечен текстильни промышленностан эша дукхха а тайпа продукци арахецалга. ХІаьта из продукци кийчъеш хьакъестача отходех 16 тайпа изделеш — яьшкаш, педаш, кухонни улгаш, иштта кхыяраш арахец укхаза. Цига шерра юкъехкувл болх дикагІа вІаштІехьбаккхара къахьегама овсарлен продукце дикали лакхъяра, производственни къахьегамен дисциплина чІоагІъяра, наьха алапи лакхдара боккхача лоархІаме йола къахьегама керда формаш.

Цу боахамера 10 бригада коллективни подрядагІа болх беш яр дІадахача шера. Паччахьалкхенна дукха пайда луш, боккха болх ба цу хьуна боахама коллективо кхоачашбер. Укхаза къахьегача кхо бІаь саго соахка ши миллион сома гаргга продукци хьаяьй. Ала деза, цу тайпара лакхаленаш цар духхьашха яьхалга. Цхьабакъда, цунах кхоачамбаь Іе лерхІаш бац уж. Вешта, из кхетадеш а да. Перестройка керда этап дІайолаю шу да пятилетка кхоалагІдар.

Боахама кулгалхоша лех сага хьинар айдара, цун творчески потенциалах дикагІа пайда эцара наькъаш, гІулакхаца айбе гІерт коммунистий авангардни лоархІам. Тохк хІара коммуниста перестройка еча малагІа дакъа юкъекхухь, коммунисташта дага фу латт, перестройкаца цар гІулакх мишта доагІа. Цудухьа хІаранеца къаьст-къаьста къамаьлаш ду партбюро членаша. Беседаш еча хана тохк коммуниста перестройке ший моттиг кораяьй, е яьяц, мишта кхетабу цо цун чулоацам, фу ду гласность, демократи шеръяра. ХІаьта массане а цхьана лех балха дикагІйола формаши методаши, шерра дІайовзийт хьалха латтарий опыт.

Дог хьесташ да цу боахама коллектива производственни гІулакхаш. ХІаьта кхы а чІоагІагІа гІадвуг коллектива членашта юкъерча доттагІало. Укхаза цхьа дезал санна барттайна къахьегаш ба дукккача къамех бола нах. Царна юкъе кІезига бац бокъонца бола доттагІий. Цох дувцаш эггара хьалха хьоахабе лов цу боахама керттера леснич Мациев Мухьмади парторганизаце секретарь Темираев Ефим Хамидович.

Уж цхьана хинна Іац балха тІа, общественни вахаре дакъа лоацача. Уж цхьана го йиш я балхара баьлча. Цар цхьана декъ дика-во. Царга гІолла байзаб, гаргало тосаеннай цар дезалий а. Мациев Мухьмада, ший къахьегама никъ дІаболабаь ткъаь итт шу да. Царех барайтта шу хьуна дІаденнад цо. ХІаьта Пригородни механизированни хьуна боахаме из балха вахав 1979 шера. Цу юкъа боккха гІа дІахьалхашкахьа баьккхаб цо. Юххьанца мастер, цул тІехьагІа цеха начальник вар из, хІанз боахама керттера леснич ва. Мухьмада дика довз ший гІулакх, болх, хов нахаца дувца, хьалхашка латта декхар кхоачашдара уж оарцагІбаха, болхлой хьашташка хьажа, дика-во царца декъа. Цудухьа сий ду цун, лоархІ из коллективо. Цхьабакъда, боахама керттера леснич хинна Іац Мациев. Цо доккха дакъа лоац общественни вахаре а. Из ва КПСС Пригородни райкома ревизионни комиссе член, шоай боахаме партбюро секретара заместитель, халкъа тІахьожама группа председатель. Дукха хьинар, низ дІалуш, кхоачашду цо ший декхараш. Даьхено боккха мах баьб Мухьмада карагІдаьннаЧоа. Цунна еннай Ленински юбилейни медаль, дуккха а Сийлен грамоташ. Из ва къахьегама ветеран. Цхьабакъда, шийх лаьца дувцара дукха тІера вац Мухьмад.

— Тха лесхоз йоккха я, — йоах цо. — Цун доалахьа я кхо эзар совгІа гектар хьу. Балхаш тайп-тайпара да. Керттера декхар — йолаш йолча хьуна доалдари керда яр дІайогІарн. ХІара шера 80 гектар керда хьу дІайогІ оаха. ХьунагІа хьахулаш бола сом, комараш, кхазараш, наркаш, иштта кхыяраш хьа а йоахаш, паччахьалкхенна дІачулу оаха. Укх шера оаха дІачуеннача продукце мах — 82 эзар сом. Цул совгІа, гул а даь 1200 килограмм ги а да.

Шера ши миллион сома гаргга промышленни продукци маьхалйоаккх оаха. Хьаераш тайп-тайпара хІамаш я. Уж дІаухийт вай мехна дукхача а моттигашка. Ах миллион сомал дукхагІа я шера отходех хьаю продукци а. Уж — педаш, паркет, иштта кхыяраш. ДІадахача шерара план 25 декабре кхоачашъьяьй тха коллективо. Планал совгІа арахийцай 40 эзар сома маьха продукци.

Тахан сона ловра тхоай коллективе хьалха латтача наьха цІераш яха. Уж ба хьу арайоахача машиний шофераш Федоров Петр, Джабиев Таймураз, лесникаш Чсиев Лонги, Исмаилов Аюп, бригадир Маркина Людмила, станочница Кочева Валентина, болхло Евлоева Зайнап.

Ер керда шу оаха дІадоладаьд йиззача хозрасчета, самофинансироване хьалашка болх беш. Сона белгалдаккха ловра кхы цхьакха а. Дуккхача хана денз Назрановски мехлесхозаца яхь лелаю оаха. Цо новкъостал ду тхона болх дикагІа вІаштІехьбаккха, къахегаме толамаш даха.

Цу дерригне а тхона гІо ду перестройка наькъагІа шерагІа гІа баха.

Ю. КУРСКИЕВ.

Хьинар дола саг

Вурийтта шу совгІа ха я Хамзатова Зина Сунженски района Ленина цІерагІча колхозе Іаьсий леладеш йола. ХІанз цо хьалкхедеш 40 цІеча фух дола Іасилг да. Кхо бутт баллалца леладу цо уж, тІаккха кхыча телятницага дІалу. ДІадахача шера Зинас когашта оттадаь, ший нешага дІаденнад 120 Іасилг. Іаьсий унахцІена хургдолаш дукха кхаьг цо. Цун группера Іасилгаш къаьстта тоаденна хул. ХІара Іасилга дийнахьа тІанхета дозал дІадахача шера 600 грамм дар. Планал 200 грамм дукхагІа да из.

— Зина моргаш дукхагІа баларе, — йоах шурий-товарни ферма зоотехника Магомадов Баудес. — Хамзатова Зина йоккха стаж йолаш специалист я. Іомае езаш яц из. Ший декхар дика кхетадеш, хьаьнала къахьег цо. Іаьсашта доакъар доагІача боараме, ший ханнахьа дІател цо. Цудухьа дика дегІдахь цар. Иштта хьинаре къахьегаш я Зина укх шера а.

В. КУРБАНОВ.

Дикача нахах

Лоаман колхозе

Советски районерча дикагІча колхозех цаІ я XX-ча партсъезда цІерах йола колхоз.

Районни центрера дІа пхийтта километр никъ ба Итум - Кхалла кхаччалца. Колхоза правлени я укхаза.

Эггара хьалхара тха къамаьл хилар колхоза председателаца. Итум-Кхалла хьалкхийна ва из. Ткъаьи пхийтта шу мара дац цуи. Юртара юкъера школа яьккхачул тІехьагІа Советски Эскаре гІулакх деш киннав, тІаккха Назарановски юрта боахама техникума зооветеринарни отделене деша ваьгІав, колхоза керттера зоотехник волаш киннав. Массехк шера юхьханцарча партийни организацена кулгал даьд. Еррига а ши шу совгІа ха мара яьннаяц колхозхоша Амиров Мухьмад шоай председателалла хержа. Дукха ха мачий из. Цхьабакъда, боахаме хиннача эргалонашка хьажа-ча башха кІезига ха а хетац цунах.

Боахам тоабелга а наха эша соцкультбыта объекташ хьалъелга а дика леладерех цаІ хиларах тарра вийцар тхона Амиров Мухьмад КПСС Советски райкома хьалхарча секретара Дзейтова Лидия Джабраиловнас.

Мухьмад председатель хилалехьа зе деш дар колхоза дукхагІдола доакъош. Боккъалдар аьлча, атта боахам бац из. Колхозе верригча кхо эзар совгІа зІамга а вокхха а саг вах, зІамига а йоккха а бархІ юрт чуйоагІа цунна. Кхоъ юртсовет я.

Атта дацар Амиров керте латтача колхоза правленена а беррнгача колхозхошта а тІехьарча шерашка тІехьабусаш хинна боахам тоабе, из пайда луш хилийта. Беркатеча лоамех, йІаьхийча даьгІенех, балха дикагІча формаех шерагІа пайда эца лаьрхІар. Бригаднин дезалеи подрядаш юкъейоалайир. Цунца цхьана лаьрхІар цо эггара лоархІамегІа йола юкъера звенош кадрашца чІоагІъе. Юртий Советий исполкомашца а депутаташца а цхьана тоаде доладир колхозхойн юрташка бахача паьхен социально-культурни хьалаш.

Пайда а беш чакхдаькхад колхоза коллективо соахкара щу. Эггара хьалха яьккха котало я из.

— Укх шера колхозо беш бола цІена пайда бІаь эзар сомага дІакхоачабе тарошш я тха, — яхаш дувц Амирова. — Алхха шурий-товарни фермашкара дІаиккхача, кхыдола боахама деррига доакъош пайда луш да. Царех цхьадараш дукхагІа дегІадоаладе лаьрхІад оаха.

Колхоза дукхагІа пайда лу тхьамка леладаро. Цун плантацеш хІара шера шеръю укхаза, тхьамка дукхагІа а доаккх. Лурчогіа ткъаьи ялх тоин мара ца яьккхача, соахка кховзткъа тоннал совгІа даьккхад.

Во латтац укхаза хьайбай боахама доал делга а. жа леладелга а. Лурчогіа бІаь жийна тІехьа безткъеи ворхІ Іаьхар мара хьал ца кхебаьча, соахка 94 хьалкхебаьб. ХІаьта укх шера кхы а лакхъе лаьрхІа ба жа леладераш из цифра. Лоаман хьалашка атта гІулакх дац Іоахарий хьалкхелар. Дезткъеи вурийтта процент дараш ца леш дус колхозе. ХІанз жан фермашка бархІ эзар устагІа ба. Укх пятилетках ткъо эзарнега дІакхоачаде лаьрхІад уж. Цу гІулакха мел эша таронаш йолаш я. Колхозо якаш дІайолаяь ши шу мара дац. Инъ бІаьннега дІакхьачий уж. ХІаьта пятилетка чакхъйоалаш пхийтта бІаьннега дІакхоачае а лаьрхІад.

— УнахцІена а беркате а хьайбаш да уж, — яхаш дувц Амиров Мухьмада. — хІара бІаь яка тІехьа 99 кІезигагІа йоацаш ячаташ хьалкхув. Эггара тха дарегІа дола дулх яий дар да. Планах 163 сом долча 136 сом мара хилац тха цхьан центнер дулхага дІадодар. Иштта дарегІа дола дулх дукхагІа хилар колхоза чІоагІа пайдане да.

Дика ховш да, укх тІехьарча хана вай мехка говраш лелаяра терко еш ца хилар. Уж эшаш кІезига моттигаш ял вай мехка. Цудухьа колхозе лаьрхІад говраш ма хулла ебае.

План тІехкхоачаш а еш, соахка хІара бІаь кхала тІехьа кховзткъеи пхийтта бакъилг хьалкхеІир. ХІанзарчоа говраш сихха сбае аьтув бац укхаза, хІана аьлча цу гІулакха доккхий кхийнаш эш. Ер пятилетка чакхйоалаш уж тайпа кхийнаш а йоккхий ремаш а хилийта лаьрхІад колхозе. Эггара хьалха де лаьрхІар да дикагІча фух йола бакъилгаш йохкар. Уж мел дукха яле а, дІанйю вай мехка а доазол дехьа а. ДІадоладе лаьрхІад колхозе кумыс елга а. Из болх беш хургья хІанз керла вІашагІъелла Дишин-Мехкара хозрасчетш бригада, керте латтар коммунист Албастов Мухьмад а волаш. Укх шера арахецаргья хьалхара продукци.

Амиров председателалла хержачул тІехьагІа мара дІадоладаьдац колхозе покхарий леладелга.

— Лурчогіа дІадоладир оаха уж, — яхаш дувц Мухьмада. — ХІанз 830 никъ ба тха. Соахка хІара тускара тІера план кхоачаш а лый оаха. Дика вІаштІехьдаьнна дІадоладаьд оаха тускарашка нокхарий леладелга. Лоаман хьалашка эшаш хиннад уж. Нокхарнй унахцІена а да, дика деба а деб. Царга хьожаш бола нах а эсала бац. ДІахо а тхоай ма хулла дебаде лаьрхІад оаха нокхарнй.

Ший балхах дика кхеташ а, лерттІа из вІаштІехьбоаккхаш а, нахаца тарвала ховш а саг ва Амиров Мухьмад. Безаме цІераш йоах цо тхьамка леладерий Умаева Зейдата, Вагаева Кемсий, Абуева Мовше, якашта гІулакх деча Ацаев Суламбика, механизаторий Батаев Заламбика, Ангаев Кюрнй, иштта кхыбарий.

Колхоза правлене а партийни организаце а хадданза йоакхо ю соцкультбыта предприятейи учрежденейи болх тоабара. Укх шера нах мел бахача моттигашка чакхъяккха лаьрхІад электрификаци. Укх пятилетках хьалъяь яха лаьрхІад комплексни приемни пункт, бани, берий беш, фельдшерско-акушерски пункт. Еррнгсоюзни а вай республикански а шоллагІа йолча телевизионни программага хьежа таро хулийтаргіола ретранслятор, кхыйола объекташ.

Иштта дицдац укхаза дІахо йодача хана колхоза эшаш болча специалистий йоакхо елга а. ХІанз мехка тайп-тайпарча юртбоахама дешара заведеншка колхозо стипенди а телаш, дешаш ялх зІамига саг ва. Колхозе дика кхеташ, хиланза даргдоаца социально-культурни хьашташ Іалашдара мел эшараш хилча, юртара кагий нах дІаухаргбоацалга.

Лаьрххіа терко еш дІахьо колхоза правлене а партийни организаце а боахама дегІабоалабара наькъаш берригача колхозхошта а специалисташта а кІоаргагІа довзийталга.

Боккхача маьхера гІулакх лоархІ укхаза хІара колхозхочоа а специалиста а экономика дика йовзийтар, уж сом лархІа Іомабар, моральни а материальни а стимулашца пар балхацара дог-уйла чІоагІъяр.

Лоаман колхозах дола къамаьл чакхдоалаш белгалъяккха ловра Амиров Мухьмада цхьа оамал. Производственни а, общественни а, юрташкарча наьха а вахара цхьаккха оагІув яц цунна ца йовзаш, цох лаьца хьалала кийча жоп доацаш. Уж тайпа нах ба вахар эргадаькха тоадара вай тІахьехараш.

Хь. ГАЛАЕВ.

ЮКЪАРА ГІУЛАКХ

Нохч - ГІалгІай ГІишлон управлене чуйоагІа номер ийс йола СМУ коллектив къахьегаш я ловархІаме халкъбоахама объекташ хьалъеча. Хьалхашка латта декхараш дизза кхетадеш дика къахьегаш я З. Кургускина, В. Василенка керте латта отделочникий, М. Манцаева кулгалду каменщикий, П. Дутаевас кулгалду бетонщикий бригадаш.

Цхьабакъда, бІарчча хьийцача управлене коллектив дІадахача шера планах лоархІаяьяц. Кхоачашъяьяц иштта январь бетта хьалхарча декада план а. Укхаза ше долчоа бехке дараш духхьал тхо хинна Іац. Къахьегам лерттІа вІаштІехьбаькхабац, дукхагІча даькъе смежникаша а шоай ханнахьа материалаш лоатталц.

ТІаккха хьаяхьараш а бракованни я. Гоама, саьнаш дІадийнна, закладной аьшкаш йоацаш, кхы а дуккха а кхоачамбоацараш долаш я. Цу тайпара сурташ хІара дийнахьа хІана дац аьнна да.

Дукхагіча даькъе УМС тха СМУ хьаяйташ йола механизмаш ехе латт. Из тайпа хьал хул царна хьабе шортта болх болча хана. ХІаьта дукхагІча даькъе хьаде хІама доацаш багІа крановщикаш, механизатораш. Цхьабакъда, мичча бесса яле а оаха-м уж механизмаш «лелаярагІа» хІара сменагІа 63 сом тел УМС-а. Духхьал цхьан бетта бІаь тума гаргга ахча «дІанхоалл» цу механизмаша. Сога хьаттача из ахча ЧИУС-а кулгалхой кІсашкара тела дезаре гІулакх бокъалгахьа даьнна хила а мегар.

Дукха ха йоаццаш СМУ хиннача перестройкана кулгалдара йолча партийни собране коммунисташа щенхаштА дийцар из дош. Духхьал болхлой дог лазарах доалаш дац, йоахар собране, гІулакх бокъалгахьа даккхара массане а цхьаттара кхетабе беза бехнтокхам.

Таханарча хувцамаша дІадехар фуд аьлча, коллектива юкъе беча идейно - политически балха ма хулла дукхагІа теркам тІабохийталга. Из дика кхетаду оаха.

А. БАШКИН,
СМУ-9 парторганизаце секретара заместитель.

Хано хьалхадоах

Шу совгІа ха мара яц «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединенена чуйоагІача ремонтно-механически заводе аз къахьега. ХІаьта партбюро секретаралла болх бу кхы а кІезигагІа ха я. ХІаьта а сайна тІера бехк баккха йиш яц са. Дукха ха йоаццаш хиннача партийни собране даьча юхь-духьаларча, ирача къамаьло тешал дора коммунисташа мелал гойталга цхьаккха дича а ла йиш йолаш хІама доацилга, деррнгача гІулакхех бола бехктокхам ше ма барра царна тІабужалга.

Новкъосташа - коммунисташа критика йир сона экономически дешар Іомадеча тоъам болаш тІахьожам лоаттабеш ца хиларах, собранейи заседанейи соцамаш кхоачашдеча кІезига теркам тІабахийтарах. ЦІенхаштта къамаьл дир партбюро кхыча членашца а. Белгалдаккха деза из критика йоагІаш яь хилари уйла е еза хІамаш тха шортта долгеи.

Къаьстта во латт тха предприяте хозрасчетаца дувзаденна гІулакх. Хала хете а оаха хьалххе а денз тхоай теркама кІалхара далийтадар къахьегамхошта экономически дешар Іомаделга. Цудухьа анкетировани еча хана кердача реформа маІанца довзараш кІезига хиланзар. Масала, цхьабараша лерхІачох (хІаьта уж кІезига а бац) деррига а болхлой алапи лохдаларгеи инженерно - технически болхлой дар лакхдаларгеи кхоачаш да.

ХІанз экономически дешар Іомаделга дІадоладаьд оаха. Нах дикагІа кхетаргба хозрасчетах доалача беркатах.

Аз ма аллара партбюрона со керте латта дукха ха яц. Из иштта дале а, цун балха тІара мелагІа йола моттигаш белгалъяха вІаштІехьдаьннад са. Иштта, духхьал лоархІаш хиларал совгІа болх беш бацар агитатораш, политинформатораш. Идеологически балха волча сай заместителаца Г. Исаевца цхьана из кхоачамбоацар дІадаккха лаьрхІад оаха.

Халкъа тІахьожамхой болх а во вІаштІехьбаькхалга гучадаьлар тхона ма дарра гІулакх техкачул тІехьагІа. ХІанз халкъа дозорнеша шоай теркам тІабахийта беза кийча продукци лечкъаеш йола моттигаш гучаяхара.

ЦІенхаштта кхоачабоацараш да завода комсомольски организаце балха тІа. ТІехьарча хана ВЛКСМ бюро талмастта лоаттабу комсомольски балха тІахьожам. ДоагІаР хьадехац бюро членашкара, комсомольски собранешка тІанйяь решенеш кхоачаш ца еш юс дукхагІча хана. ЛерттІа комсомольски актив вІашагІтоха ца могаш дикка ха яьккхай заводе. Дукха ха йоаццаш ВЛКСМ бюрона кулгалде хержар къона коммунист В. Краюшкин. Из принципиальни, доагІар хьадеха ховш вола саг санна вовз предприяте. Цудухьа теша лов комсомольски балха юкъе дика хувцамаш цо дерг хиларах.

Перестройка яра тІаберзабаь болх беча даькъе сона докхха новкъостал деш бола партийни а балха а йІаьхий опыт йола коммунисташ кІезига бац. Царех ба М. Голубова, А. Хачатрян, В. Чумакова, Р. Ахмадова, кхыбараш.

Аз ювца собрани хилча гІоне тхоай балха керттера лостамаш дикагІа кхетаде даьлар тхо. Царех а лоархІамех дар гласность хилар да. Иоахараш, кхы тайпа нах шек хургбола хІамаш хила йиш яц предприяте. Юхь-духьала дувца деза моллагІча кхоачамбоацарех, бехке волчун доагІаш дола таІазар делга хьа а дехаш.

Партийни Іаьдалагіа цІенхаштта хьадехаргда оаха ший декхараш бе-башха ца хеташ кхоачашдечаргара, шийна тІачІоагІъяьча участкана бехктокхам болаш кулгал ца дечаргара. Перестройка еча кхыча тайпара толам хург а бац. Из да хано ше хьалхадоахар.

И. ЦИРКОВА,
«Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединенен РМЗ партбюро секретарь.

Доаэзол дехьбара

«Машар—лаьттарча берригача наха»

— Ткъаь цхьоалагІча бІаьшерга кхача деза ядерни герз доацаш,—из ши шу хьалха советски кулгалхочо МихаилГорбачева яь Советски Союза заявлени цІаккха а ца хиннача тайпара тахан йоагІаш я из практике кхоачашъе а йолаяьй, — аьлар АПН корреспондента Юрий Пронина интервью луш Нигере вовзаш волча общественни деятела, машареи барт-цхьоагІони Еррнгнгерийски организаце председателе Вахаб Гудлака. — ЛархІа бокъо а йолаш цун юхь дІайолаяр лархІа мегаргья юкъереи кІезигагІеи гаьна йолха ракеташ дІаяхара хьакъехьа СССР-аи США-неи юкъерча вашингтонски соглашенех. Юхь дІайолаяьй, бакъда из дІахо яхьа еза, хІана аьлча тахан са ца тохалуш дуне хьеж тІатаІара стратегически герз 50 процент кІезигдергдолаш йолча соглашенена кулгаш яздевгдолаш Москве лакхерча боараме керда советско-американски вІашагІкхетарга.

Дукха ха йоацаш тІехьа гІулакх иштта дІахьовзаргдоацаш хетар СССР еррнгача машареча инициативашта чІоагІа духьал ювлаш американски администраци хиннаш бахьан долаш. Сево оттавир президент Рейгани цунна гарга латтараши шоай принципаш хувца? Сона хетачогІа, ну хьакъехьа боккха лоархІам болаш хилар ООН-ага гІолла хулача дуккхача конференцешка а тІехь дунен халкъашта юкъерча форумашка Советски Союзон социалистически мехкашен сиха дьаь герз хьадарах даргдола зулам хатланза а лерраГІа а дувцар. Иштта политико ликка хьалхьоабир еррнгача континенташ тІа шоай мугІарашка машар беза, советски машара инициативаш хьаллоаца миллионеш бола нах вІашагІтохача, дунен халкъашта юкъерча общественни организацей болх. Дунен общественосто иштта низ бар бахьан долаш барталанза даргдоацача эттар КІай цІа.

СССР машар а предложенеш социалистически хьашташ дийца ца Іеш, деррнгача халкъашта хьаштдолаш я. Сихдаь герз хьадарах юхьера хьахургдар тІом ба. Іагахьа санна ядерни тІом хуле, из хургба адамий цивилизаци хІалаг еш. Катастрофа хургйоацаш сонае еза. Мишта сонаергья из? Из никъ вайна тахан дика довзаш ба: Советски Союзо ма яххара, деррнга ядерни тохкамаш ца могийташ хьем боаццаш сонаде деза, дукхха нах хІалакберг бола, кхы а кхераме дола керда герз хьаделга дІадаккха деза.

Бакъда, дунен халкъашта юкъерча общественосто деррнга тІахьехамаш дешше а, США, хетаргахьа, космически герз хьадара дукхха миллиардаш долларашш дІадохийта программа йита дага яц, хІаьта из дІахо советско-американски переговораш яра повкъа отта духьале я, дегІаоагІача мехкий халкъашта беза кхера хинна тІа а юж. Къайлаза доацаш ховш ма дий монополеша гІаьра хьисапе «кхоалагІча дунен» пачахьалкхений Іалама рузкъаш довхареи нах боацабареи чотагІа дІадохийта США-си Малхбузен кхыча мехкашен тІема кийчлуш шоай дІадодар. ХІаьта дегІадоагІача мехкашка миллионаш бола нах дешанза, чубаха цІа доацаш ба, моцалеи лазарехи бов. Цудухьа дуне мукъадеккха деза ядерни герзах, иш барах, гоамалахи кхерамахи. Цу уйлано эггара дикагІа къоастаду вахаро ше адамашта хьалхашка оттадаь декхараш. Лаьттарча берригача нахага цхьана мара кхоачашдулургдац уж.

(АПН)

СРВ. Мехкара кІезига къамаш массе а оагІорахьара дегІадоаладар — Вьетнама Коммунистически парте къаман политика керттера лостам. Халкъа Іаьдал латтача шерашка снха дегІаяьхкай къамий йнстош хинна моттигаш.

СУРТА ТІА: цхьан школерча уроке.

ВИА—ТАСС сурт.

ВЕНГРИ. Юрта боахама Министерствана карайолча авиаце отряда юкъе старейшина оал МТИ агентствос Дьерда Менешах (сурта тІа). Цун чоте — 105 эзар вылети фега баь 15 эзар сахьат болхи ба. Таханн авиацера дІавода из.

МТИ—ТАСС сурт.

КХЫЧА МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

СОВЕТСКО-ЧЕХОСЛОВАЦКИ ТОРГОВЛИ 1988 ШЕРА

Прага (АПН). СССР-аи ЧССР-аи юкъе товараш вІаши хувцарахи платежехи долча протоколагІа лерхІ ши мехка юкъера товарооборот 13 миллиард сомага кхоачаш лакхъе. Чехословацки экспортагІа дуккха станокаш, тепловозаш, мухь кхуьхьа автомобилаш, теплоходаш, трамвайни вагораш, мебель, ейгача промышленноста изделеш лоаттаергья. СССР-о бийдала традиционни тайпал совгІа самолеташ, электронно-вычислительни техника, телевизораш, холодильникаш йохьийтаргъя. Чехословацки партнераша раьъа а болаш белгалдаокхх советски экспорта структуре дика толамаш хилар. Къаьстта аьлча, дІадахача шера 10 процент дукхагІа хилар станокаши оборудовании.

Протокола тІа лерхІ духьалара производственни бувзамаш, кооперацни дегІайоалае, чехословацки специалисташа дакъа а доацаш вай мехка территоре тІа цхьайола объекташ — Криворожски горно-обогатительни комбинат, Ямбург-СССР Малхбузера довзув яха газопровод хьалъе.

Нилокай ГОРЛОВ,
соб. корр.

ФУ МАХ БА ОКЕАНА ЧУРЧА ЛОАМАН БЕРДА?

Токио (АПН). Токиона 2 эзар километр къулбехьа йола Окиноторисима яха гІейре хьаллацара 20 миллиард нен ахча къоастаде лаьрхІад японски правительствас. ТалгІеша буаш бола гІейрен бух чІоагІбарга дІадохийтаргда из геттара дукха ахча.

Токио иштта чІоагІа йоакхо ялла фу доал цу Окиноторисимах? Из ше санна кхыйоаца Іалама заповедник е лоархІаме чкъаьрий лувца база я теш? Из а е вож а яц. Еррнга гІейре хи чура низткъа мара хьагуча ца боала кхеран ши берд ба. Форда тІа дуІа хьайнача хана телгІеша къайла боаха лаьттан ши кІаьд ба (цаІ 4,6 метри вож 2,7 метри шера а болаш). Дика дош аллал хІама дац.

Бакъда Японе правительствас чІоагІа лоархІаш да уж бердаш. Дунен халкъашта юкъе хІанз йолаш йолча практикагІа мехка территорена гонахьара океана чура экономически зонаш 200 миль радиус йолаш я. Цу тайпара Окиноторисима ший доалахьа хиларо Японена бокъо лу чкъаьрий лувца а гІейрена гонахьарча 400 эзар квадратни километр акваторе шельфе пайдане охкалаш карадерзаде а.

Океана 400 эзар квадратни километр хула моттиг кІезига хІама дац. Экономически оагІонал совгІа цун кхы цхьаьнха оагІув а я — Японски правительства решенегІа форда берда йистера эзар миль мара гаьна довла йиш йоаца тІема кемаш гаьнна къулбехьа даха йиш хилар кІезига хІама дац.

Окиноторисима гІейре чІоагІъярга дІадохийта ахча АСЕАН-а мехкашта деча, йоацаш йолча торгови компанешка гІолла. Профессора Чанелеса оалалац оккупаце шерашка лечкъаяь ганзаш цу торговцнй складашка хургъяц, аьнна.

Вилюс КАВАЛЯУСКАС,
соб. корр.

ХІАЬТА СУРТ-М ЛОЧКЪАДАЬ МА ДИЙ

Нью-Йорк (АПН). «Метрополитен» яхача нью-йоркски музей экспозице 40 шера хьахьохкаш дола «Чопа ахкаргаш дІаухийта кІаьнк» яха Жан Баптист Шардена сурт, хетаргахьа, нацистски гІаьрахоех цхьанне Европера дІа а дихьа Америке дехка хила дезаш да. ТІом хьалехьа Голланде частни коллекце хиннад из. Иштта йоах Сол Чанелеса. Дуккхача шерашка лийхай цо фашистаща лечкъаяь художественни произведенеш.

Тохкамючоа хетачогІа, гитлеровцаша Голланде лочкъадаь пхи сурт хІанз нью-йорски музее да. Царна юкъе да Фрагонара, Брувера, Делакруа сурташ. Царех цхьадараш белгалдаьха да Гитлера, Геринга, Розенберга гулъяьча произведеней номерашца.

Музейс уж сурташ ийцад, музея кулгалхоша яхачогІа, йовзаш йолча торговни компанешка гІолла. Профессора Чанелеса оалалац оккупаце шерашка лечкъаяь ганзаш цу торговцнй складашка хургъяц, аьнна.

Вилюс КАВАЛЯУСКАС,
соб. корр.

Дуне цхьан кІирагІа

ГІУЛАКХ ТОАДАРА БОЛА НИКЪ ХЬАБИИЛЛАБ

Эггара чоалханегІа йола регионални проблема къоастаяра бола никъ хьабийллаб. Иштта маІан долаш я, дунен кепайоазоно яхачох, КПСС ЦК Генерални секретара М. С Горбачева Афганистана хьакъехьа яь Заявлени. Дуккхача мехкий паччахьалихени политически деятелаша могаду Заявлене тІа Советски Союзой Афганистанои барт а баь советски эскар арадаккха доладергдола хаьдда ха оттаяр — укх шера 15 май, из арадаькхадаргдола ха белгалъяр — итт бетта. Кхетадеш ма хиллара, нагахьа санна дош къоастадара йолча соглашенена 15 мартал тІехьа ца доалийташ кулгаш а яздой, хІаьта цул тІехьагІа ши бутт баьлча из дІачІоагІ а лой.

КІайча цІен викало Фициотера М. С. Горбачева Заявленех аьннад, «нийсача оагІорахьа бАькхха гІа ба» из, аьнна. Цунна тарра мах баьб цун дунен кхыча столицашка а. Иштта, Англе, Японе, Пакистана официални викалаша аьннад шоай правительствашА М. С. Горбачева Заявлени могаю, аьнна. ООН Генерални секретара ший викало Д. Кордовеса хоам баьб афгано - пакистански переговорий цхьаьхха раунд Женеве 2 марта йолалургьл, аьнна. Из раунд йолча хана, аьннад цо, кийчъе лаьрхІад практически хьалаш санна, советски эскар арадаккхара механизм ше а цу процесса тІахьожам лоаттабелга а.

Из деррнга а, бакъдар аьлча, дац дош къоастадара наькъа тІара еррнга духьаленаш дІаяьннай, яхилга, цига блока хургьяц, яхилга. Ховш ма дий, советски эскар арадаккхар, бокъонца аьлча, Афганистана чурча гІулакхашта юкъегІертилга дІадаккхарца дувзаденна долга. хІаьта из дика кхета а ду доттагІашеи политиески наькъаца гІулакх тоадара духьала болча моастагІашеи. Цхьа бахьан доацаш дац викалий палата кхыча мехкашцарча гІулакхашта йолча комиссе США паччахьалкхен секретара помощникага Розани Риджуэйга, малагІча наькъаца соцаде лерхІаш я США афгански мятежникашта тІема кийчонца гІо делга, аьнна хаттар далар.

Риджуэй хаттара духхьал жоп ца луш юстара ваьннав. Мятежникашта финансировани еш а хІанзарча герза ца уж Іалашбеш а болча США администраце викалашта дикагІа хет Афганистанерен цунна гонахьарен «хьал событеш а чоалхане а хувцалуш а я». яхаш хилча. Цул совгІа Вашингтоне хІанз хьаллоацаш ба политически наькъаца гІулакх тоадара цухьала бараш. Масала, дІадахача кІирагІа США столице «ПаргІатача Афганистана тІехьара комитет» оалачо симпозиум яьй, цига дакъалоацаш хиннараша массанена дІа а хозаш аьннад, шоаш мел могар дергда Афганистанера къамаш барта доаладара процесс йохаяра, аьнна.

Советски Союзи Афганистани паччахьалкхенаша, деррнгача машар безаш долча низаша хьал а лоацаш чІоагІа лаьрхІа я политически хьисапе гІулакх тоадара никъ чанхбаккха. Догдаха йиш йолаш хІама да хІанз а михьаткоаша яьнна латта Азера, Африка Къулбехьара Латински Америкера региона л ь н и конфликташ йолчара эггара хьалха йоаяь цІи цунах хургхилар.

ЕВРОПА ШИ ДАГА Я

Европа ши дага яьннай. Цу тайпара вывод е йиш я гаьна кхетар юкъерча боарамен кІезигагІеи дола ракеташ дІаяхара хьакъехьарча советско - американски Договора кІал кулгаш яздаьчул тІехьагІа къаьнача континенте этатача гІулакхий анализ йича. Дуккха духьагІбола европейцаш из исторически событи могаеш а ядерни йоаца Европа хьаяра эша хІама цунах лоархІаш а ба. Цхьабакъда Договора кулгаш яздаь шаькъа докъадала а кхелехьа НАТО-и США-и милитаристски гІозараш хабараш дувца болабалар Малхбузен Европера американски ракеташ «кІезигьялар» юхаметтаоттаданза даргдац, яхаш. Ма дарра аьлча, дувцар да континенте керда ядерни герз Іоаде доладе деза, Европана е цунна юхе ядерни пизаш дІахІаоза, герза модернизаци елга сихде деза, яхилга.

Вашингтоне цхьаккха а хІама кходац европейцаш цу зуламеча наькъ тІа бахара. Европейски пхе мехка яхай сенаторий лаьрххІа группа, цунна юкъе демократически дукхагІбарий лидер Р. Бэрд, герзащцарча пизашта йолча сенатски комиссе председатель С. Нанн а болаш. Кхыча конгрессменашца цхьана уж дакъалоацаш хиннаб «Веркунде» яхача Малхбузенгермански военно - научни общества Мюнхене вІашагІтехача дунен халкъашта юкъерча конференце. Цар кхоачашде лерхІар хиннад Европера ядерни герза «компинсаци» а, «модернизаци» а яра идея европейцашта качйоллилга. Укх тайпара да «Абендцайтунг» яхача мюнхенски газето цу хьакъехьа белгалдаькхар: «Нагахьа санна США-с дІадехарашка хьежача, гаьна кхетар юкъерча боараме а кІезигагІа дола ракеташ дІаяхарах ше мара доацаш хьахургдар да гаьна кхетар пхи бІаь километрал кІезигагІа долча ракеташта модернизаци елгеи кхы а дукхагІа герзаш Іоадарга дуккха миллиардаш ахча дІадохийталгеи».

«Веркунде» конференцен европейски столицашка пачахьалкхений деятелашца американски сенатораш вІашагІкхийттача хана яьча дискуссеша хьахьекхар, ВІашагІкхийттача Штатий вІаштІехь ца даьннилга «кхы тІа герзаш Іоадара» деша хьакъехьа цхьа барт бе. Масала, малхбузехьара немций, язду «Вестдойче альгемайне» яхача газето, кхераш ба іоххера а «Малхбузенгермански территоре тІа ядерни герз тохара бола кхерам хьалха а санна юхебисар», яхаш. «ДикагІйола решени, — тІатох газето, — хургІолаш санна хет эрсаша яхачох тийшача а герзаш кІезигдара хьакъехьа переговораш е цІенхаштта доладелча а».

Цунца цхьана къаьгга гуш да Европе ядерни герзаш дІадахара лерраГІа тІехьабараш хІанз укх сахьате кІезигагІа болга. Из духхьал дІаьаннад М. С. Горбачева ХДС парте председателе заместителца Л. Шпэтоца вІашагІкхийттача хана:: «Малхбузен Европе хІанз а кийча бац долчча тайпара оаха яхар кхетаде. Цига хьалха а санна Советски Союзах кхераш ба. Из кІоаргга чІоагІденнад. Из холуш да РСМД хьакъехьарча Договорах Европана хургдолчуи мах беча хана, къаьстта вІашдухьала латта система йолча паччахьалкхенашцарча гІулакхашка «ядерни сдерживане» концепце тІара бовла ца тугарий оагІонгахьара. Цунна тІехьашка латт довзаш дола хьашташ, цу тайпара ликъ іоххера а харцахьа болга кхетадарал хІанз укх сахьате тІех дола хьашташ».

КЪОВСАМА КЕРДА ЭТАП

Фу хила йиш я юкъара медсестрай, автомобилестроителий, морякий, шахтерий? Цу риторически хаттара таханн Англе луш дола жоп цхьа маІан долаш да: цу берриганеша забастовка яьй шоаш бахача ла дезача, цу гІулакха консерваторий правительство бехке йолча халача социально - экономически хьалаша духьала.

Кердача шеро хьайийллар англійски къахьегамхоша шоай бокъонаш бахьан долаш, капитала наступленешта духьала лоаттабеча къовсама керда этап. Консерватораша доал деча шерашка хьабе болх ца хилар шозза гаргга лакхденнад. 6 миллион саг къе вах, хІара бИлагІа бола дезал тешшаме цІен тховкІийле йоацаш ба. Геттара тІехьа диса да дешар, унахцІено лораяр, чуІе цІенош хьалдар. ЦІакхха ца хиннача боарамашка кхьачад зуламаш делга, наркомани, британски общества кхыдола социальни лазараш.

Ший антирабочи политикана еш йолча духьален анализ яра Тэтчера правительствас динкка холуш хІама техай профсоюзашта. Цхьабакъда мел могар цо дой а цунна мегадац уж іохатоха. Из кхаьгга хьахьоих англійски кхьахьегамхой стачечни къовсам дегІабоагІаш хиларо. Нагахьа санна 1986 шера забастовкаш ярах доадаь балха денош ши миллион хиннадале, 1987 шера из таьрахь 3,5 миллионага кхьачад, хІаьта укх шера, хІанз латтача гІулакхашка хьежача, из хьокхам кхы а лакхагІа хургья.

Шоай боарамашка, кІоаргалга диллача хІанзара яраш санна забастовкаш тІехьарча 10 шера цІаккха а хиннаяц. Сайца латт «Форд мотор» яхача автомобильни гиганта еррнга 22 завод, забастовкаш еш ба Шотландера а Уэльсера шахтераш, сайца латт паромни переправаш, из бахьан долаш континентацара бувзам юкъагІбувл. Дукхха забастовкаш ю больницайн дарбан центрайи медицински зІамагІйолча персонала, из, масала, духьала я унахцІено лораяра хьаман система йохае тори гІертара.

Къахьегамхой къовсам керда этап белгала я профсоюзаш кхотаенна, гІулакхаш цхьан бартагІа я денале а леладеш хиларца. Докхкал а деш англійски министраша дийца профсоюзашта чІоагІа хІама техай яха хабараш кІал кІийле йоацаш хиннад. «Профсоюзаштен цар членаштен юкъе хІанз іоха а бІубенна уж хилар хьахиннад», — язду «Индепендент» яхача газето. «Тэтчера тредюнионаш йохаяьй яхаш дийца хабараш массахана а хиннад дош доацар», — белгалдаькхад парламента члена Майкл Мичера.

Англерча стачечни къовсама боарамаша хьахьоих профсоюзий общественно - политически лоархІам лакхбалар. Из хьахьокхаш да машаран ядерни герзаш дІадахаран тІехьа, хьабе болх ца хиларан социальни хьашташ кхоачашдарга дІадохийтар кІезигдаран духьала, кхалнаьха цхьатарра бокъонаш хиларан гонахьара Іалам лорадаран тІехьа лоаттабеча къовсаме цар хьинаре дакъалоацаш хилар. а.

Геннадий ШИШКИН.
(ТАСС).